

Наталія Сердюк

ДОСВІД РОБОТИ НІКЗ «ГЕТЬМАНСЬКА СТОЛИЦЯ» З ДИТЯЧОЮ АУДИТОРІЄЮ

Створений у червні 1993 р. на базі Батуринського історичного музею Батуринський державний заповідник «Гетьманська столиця» успадкував, зокрема, і традицію освітньої діяльності: співпраці з місцевими школами, обслуговування дитячих груп [5, 2]. Спочатку це були переважно екскурсії, зрідка лекції та виховні години, частка яких була значно меншою, порівняно з науковою діяльністю, оскільки не було достатнього наукового, методичного та ідеологічного підґрунтя для широкої і різноманітної співпраці з дітьми.

За двадцять років заповідник з крихітного периферійного музею перетворився на розгалужений науковий та пам'яткоохоронний заклад. Сучасне життя кидає нові виклики і музеї змушені позбуватися застарілих, ще радянських, догм. Нині «...музей об'єднує різні гуманітарні науки – історію, етику, естетику, літературу, мистецтво, культурологію, створює умови для виховання молоді та умови для ефективної співпраці» [3, 2]. Більшість наукових співробітників і екскурсоводів заповідника мають вищу історичну педагогічну освіту.

НІКЗ «Гетьманська столиця», створений 2007 р. на базі Батуринського державного заповідника «Гетьманська столиця», зробив все, щоб відповідати сучасним вимогам до музею як освітньо-виховного, комунікативного, рекреаційного закладу. У зв'язку з військовою агресією РФ за останніх два роки зростає суспільна потреба у виховній роботі молодого покоління і саме це питання вважаємо найбільш актуальним для сучасної музейної педагогіки.

Рис. 1. Захід в палаці К. Розумовського «Ох, не однаково мені» до 200-річчя з дня народження Т. Шевченка, 9 березня 2014 р.

Зі створенням і затвердженням Концепції розвитку, заповідник накопичив багатий екскурсійний і лекційний матеріал, впровадив екскурсії для учнів молодших класів та вихованців дитсадка як щорічну двотижневу акцію «Знайомтесь, музей!» (кінець травня – початок червня).

«...Учені, педагоги, музейні працівники намагаються виокремити сучасні підходи в цій галузі знань, створюючи різні авторські курси, програми, пропонуючи оригінальні методики» [3, 3]. З 2013 р., коли відбулося музеефікування відреставрованих та відтворених музеїв, Заповідник почав створювати різноманітний екскурсійний продукт для учнівської молоді. Передовим у цьому сенсі є відділ археології, який для вихованців дитячих садків та учнів молодших класів

ЗОШ розробив інтерактивну екскурсію-груемМузею археології Батурина «Музейні історії для найменших». Цікавинкою екскурсії стала можливість для дітей відчутися справжнім археологом: під керівництвом музейного педагога покопирсатися у «скрині скарбів», де у піску задалегідь підготовлені дрібні археологічні знахідки із відвалів розкопів. Щасливому «шукачу скарбів» дозволяється взяти знахідку з собою як сувенір. Наприкінці розповіді, адаптованої до психологічних і вікових особливостей дітей, екскурсивод роздає дітям домашнє завдання – розмалювати на відповідну тематику, щоб закріпити отримані знання.

Рис. 2. Захід з нагоди Конотопської битви, 27 липня 2014 р.

«...Одним из типов взаимодействия могут стать партнерские отношения с обязательными образовательными учреждениями» [2, 32]. З 2012 р. НІКЗ вирішив розширити і легалізувати співпрацю зі школами, уклавши угоди про гуманітарну співпрацю із ЗОШ I-III ст. та спеціальною ЗОШ I-II ст. У лютому 2012 р. було вирішено укласти аналогічну угоду з відділом освіти Бахмацької районної державної адміністрації. Кожний науковий відділ налагодив співпрацю із 1–2-ма сільськими школами Бахмацького р-ну і тепер «шефською» увагою охоплено сім сільських навчально-виховних комплексів.

Рис. 3. Захід в палаці К. Розумовського «Ой, хто, хто Миколая любить?», 19 грудня 2014 р.

З 2013 р. заповідник вийшов на новий, більш різноманітний, рівень співпраці із дитячою аудиторією, запропонувавши їй участь у проведенні науково-просвітницьких заходів. Від дитини вимагається не лише роль пасивного глядача/слухача, але і творча, комунікативна участь у проведенні заходу: підготовка виступу-розповіді, вивчення і декламування поетичних творів патріотичного спрямування, творів місцевих авторів, виконання музичних композицій (рис. 1). Кілька років триває творча співпраця заповідника із Батуринською філією Бахмацької районної школи мистецтв, Батуринським будинком культури, Батуринською філією №4 Бахмацької бібліотечної системи (рис. 2). Закладом щороку проводиться 20–27 науково-просвітницьких заходів, кількість глядачів і учасників сягає 3000 осіб, приблизно половина з яких – діти (рис. 3, 4), при тому, що населення Батурина становить всього 2400 осіб.

Рис. 4. День пам'яті Батурина, 13 листопада 2014 р.

Особлива гордість заповідника – Обласний музичний фестиваль-конкурс молодих виконавців ім. А. Розумовського, що з 2012 р. відбувається із залученням благодійних коштів. Заповідник отримав підтримку Чернігівської обласної державної адміністрації та благодійного фонду «Світанок» (виконавчий директор Л. Лисенко, спонсор – уродженець Батурина, громадянин США М. Кочерга). Розроблено Положення про фестиваль, іншу установчу документацію. Конкурсна частина фестивалю проводиться для учнів-вихованців середніх музичних спеціалізованих закладів у двох вікових категоріях у номінаціях «Академічний спів» і «Фортепіано». Популярність конкурсу з кожним роком зростає, адже затишок прекрасного палацу, гостинність господарів, щедрість меценатів створює чудову атмосферу. Діти отримують досвід концертної діяльності, знання про родину Розумовських, враження від екскурсій (рис. 5, 6).

Рис. 5. III Обласний музичний фестиваль молодих виконавців ім. А. Розумовського, 22 жовтня 2014 р.

Рис. 6. Учасники IV Обласного музичного фестивалю молодих виконавців ім. А. Розумовського, 22 жовтня 2015 р.

Рис. 7. Учасники конкурсу малюнка «Гетьманський Батурин – очима дітей» до Міжнародного дня музеїв, 14 травня 2014 р.

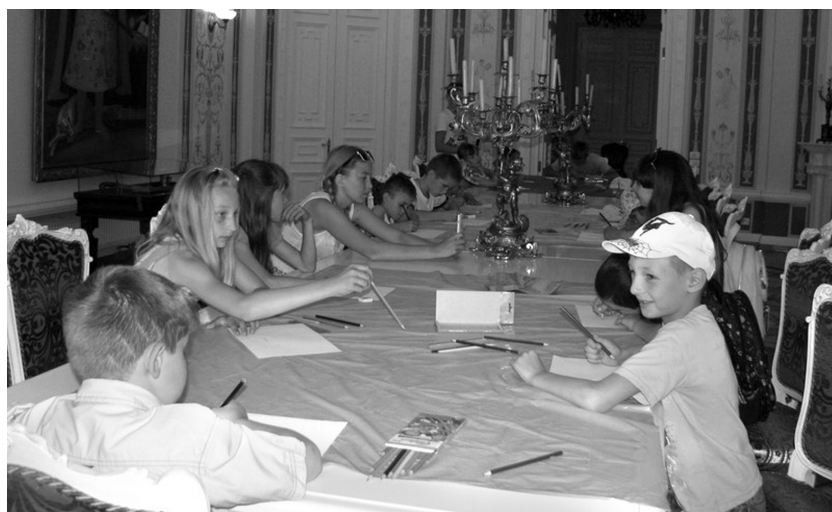

Рис. 8. Конкурс малюнка з нагоди 5-річчя відкриття палацу К. Розумовського, 18 серпня 2014 р.

Заповідником розроблені екскурсії для різних вікових категорій учнівської молоді. У період шкільних канікул, екскурсія-квест «Таємниці Цитаделі» та екскурсія-гра «Лицарі українських степів», були апробовані серед учнівських груп молодшого і середнього шкільного віку Конотопського і Бахмацького р-нів. Після екскурсій проводилося опитування учасників і більшість відгуків (як дітей, так і дорослих) була позитивною. Незначні зауваження автори екскурсій і науково-методична рада заповідника врахувала при остаточному затвердженні методичних розробок екскурсій.

Рис. 9. Конкурс малюнка на асфальті до Дня захисту дітей «Козачата за мир!», 1 червня 2014 р.

«...Одним із специфічних завдань музею є виховання музейної культури, ... формування такого рівня свідомості людини, при якому вандалізм був би неможливим» [1, 4]. Краще робити це через творчість: ще один напрямок виховної і освітньої роботи – проведення конкурсів малюнка, майстрування саморобок на батуринську тематику тощо (рис. 7, 8).

«... Развитие образовательной миссии музея неотделимо от процесса его участия в решении проблем современного общества» [2, 38]. Вважаючи своїм обов'язком говорити з дітьми про сучасну трагедію України, для учнів організовані два щорічні конкурси малюнка на асфальті біля палацу К. Розумовського «Козачата за мир!» та виготовлення дітьми молодших класів поштових листівок до Великодня для воїнів АТО (рис. 9).

Рис. 10. Отримання паспортів з нагоди Дня прапора і Дня Незалежності України, 21 серпня 2014 р.

Багато дитячих (і батьківських) талантів відкрив для нас конкурс «Пам'ятки НІКЗ «Гетьманська столиця» у 3D форматі», проведений до Міжнародного дня музеїв, та конкурс малюнка до Дня Українського козацтва «Батурич – козацька столиця».

З минулого року започатковано ще одну патріотичну традицію – вручення паспортів громадян України учням Батуринської та інших шкіл з нагоди державних свят. Сподіваємося, в майбутньому влада зробить обов'язковим урочисте вручення перших паспортів у таких знакових місцях, як НІКЗ «Гетьманська столиця» (рис. 10).

«...Зазначимо, що музейна педагогіка в сучасному суспільстві знань у контролі і взаємодії із школою... створює нове середовище для навчання... є важливим засобом для розвитку толерантності і поваги до інших культур» [3, 6]. Виховуючи в дітях повагу до українських духовних національних традицій, не забуваємо виховувати повагу до європейських традицій. Вже чотири роки відзначаємо захід «На Різдво до Гетьмана» з участю колективів вертепників дитячих духовних центрів Батуринських Свято-Покровської та Воскресенської церков (рис. 11). Також було проведено захід «Нікого в світі не любив так» з нагоди Дня закоханих із залученням учнів-старшокласників, які відтворили сцену українського народного сватання (рис. 12). У нинішньому році заповідником започатковано традицію святкування Дня Європи в Україні.

Рис. 11. Виступ вертепників на святковому заході «На гостинах у Гетьмана», 7 січня 2014 р.

Рис. 12. Сценка українського сватання на заході «Нікого в світі не любив так», 14 лютого 2015 р.

«...Шлях до популярності – створення атмосфери любові до людини, любові дієвої та конструктивної, яка починається із дієвої роботи над собою кожного, хто несе відповідальну місію – бути музейним просвітником» [4, 124]. Окрема тема – навчання дітей з особливими потребами, а саме вихованців Батуринської спеціальної ЗОШ I-II ст. Цього року були розроблені спільні із школою заходи «Намалюй мені сонце!» з нагоди Дня людини із синдромом Дауна та «Булава – то влади знак» з нагоди річниці Конституції Пилипа Орлика. Враховуючи специфіку психології і фізіології цих дітей, науковці і педагоги використали різноманітні інтерактивні засоби – демонстрацію мультфільмів, декламацію віршів, тактильне і візуальне знайомство з предметами музейного значення (копіями), спільну гру на роялі, а також елементи гри-квесту. Для ще більшого заохочення дітям по закінченню заходу вручають призи та пригощання.

З метою виховання та підготовки майбутніх кадрів на початку 2015 р. на базі заповідника створено історичний гурток «Батуринський курінь». Керівником гуртка – завідувачкою відділом археології Н. Саенко розроблена програма занять з урахуванням як вимог шкільної програми, так і краєзнавчих тем. З кінця квітня гурток щотижня проводить засідання, навіть у канікулярний час, співпрацюючи з Батуринською міжнародною археологічною експедицією. За активну участь у розкопках трьох учасників гуртка нагородили дипломами польової літньої школи молодих археологів експедиції. У заходах нових освітніх тенденцій, проектів і програм, в травні 2015 р. організованих Мистецьким Арсеналом (Київ), взяв участь історичний гурток «Батуринський курінь», представивши інтерактивне музейне зайняття «Скарби Івана Мазепи». Отже, закладом проводиться не лише освітня, пізнавальна, але і профорієнтаційна робота.

Джерела та література

1. *Гайда Л., Капустіна Н. Музей і відвідувач – методичні розробки, сценарії, концепції.* Дніпропетровськ, 2005.
2. *Гафар Т. Музей как пространство образования: игра, диалог, культура участия.* Москва, 2012.
3. *Караманов О. Музей – школа – університет: особливості педагогічної взаємодії в сучасному суспільстві знань // Освіта і педагогічна наука.* 2013, № 4.
4. *Скирда М. Музейне просвіництво: проблеми сьогодення і перспективи на майбутнє // Сучасний музей: між скарбницею та підприємством.* Мат. Міжнародної конф. 8- 10 жовтня 2006 р. в м. Чернівці. Львів, 2008.
5. *Статут Національного історико-культурного заповідника «Гетьманська столиця»,* 2008 р.